

Szlovákiai hírek

Pozsonyban az Aguda-ifjúság vasárnap rendezte évi saszi-sziumét, az összes bratislavai talmid chachomim részvételével. Kohn Vilmos üdvözlő beszéde után Schreiber Akiba főrabbi, Wessely és Lebovics rabbik, Braun J. Joél tartottak tartalmas charifisz-, ill. magidusz-szó-noklatokat.

Szomotor és vidéke „Chevro Misná-jesz“-e az elmúlt vasárnap a Misna összes hat rendjére szijumot rendezett, amelyen Tórabeszédet mondott a király-helmeci, legényemihályi és ladamóci főrabbi, továbbá az újonnan megválasztott elnök: Hartstein Emánuel. A rendezés Meisels Lajos érdeme.

Mezőlaborcon elhunyt R. Joir Kalis, 74 éves korában. A megdicsőült az apósa volt Kohn ungvári főrabbinak. A temetésen az ungvári és a mezőlaborci főrab-bik búcsúztatták.

Nyitrai levelezőnk írja: Tornóc köz-ség tekintélyes tagja Hercfeld Móric és sógora Werndorfer Róza gyönyörű székelt irattak és értékes képek díszekkel ellátták. Az avatás a Hercfeld úr által restaurált templomban folyt le nagy ünnepélyességgel. Strasser Márk vágsellyei főrabbi tartotta a főlavató be-

szédet. Utána az adományozó házban ünnepélyes ebéd volt, ahol Vorhand nyitrai rabbi és az adományozó unoka-öccse Blum úr (Nagysalló) szónokoltak.

Munkácsról jelentik: Nedeczey János, Munkács városának volt magyar polgármestere végrendeletében úgy rendelkezett, hogy a különféle közintézmények-nek hagyott összegekből és házakból a zsidók is bizonyos részt kapjanak. A liberálisizmus eme tiszteletreméltó hívének végrendeletére zsidó körökben mély benyomást keltett.

Az ungvári hitközségben még mindig forrongnak a kedélyek. A főrabbi pártja és ennek az ellenzékéből rekrutálódó jelenlegi hitközségi párt között a surlódások napirenden vannak. A főrabbi-párt a Klauz-vezetőségnek állásába való visszahelyezését és a főrabbi 10%-kal csökkentett fizetésének a régi nivóra való fel-emelését követeli.

CSALÁDI HIREK

(Négy sorig 4 P, azonfelül soronként 1 P)
Pápai Elvira Boldogasszony, Kutner Sándor Guta jegyesek. (A gutai T. B. érdeműs elnöknek szívélyes üdvözlő kíván.)

A galantai Chaburasz Talmidim ez-úton is szívélyesen gratulál agilis vezetőjének Müller Józsefnek, Wiener Hildával (Bratislava) való eljegyzéséhez.

Stern Simon elnök.

ÖNÁLLÓ üzemmél, ingatlan-vagyonnal rendelkező iparos vagyok, házasság céljából ismeretséget kötnék olyan hölgyvel, kinek vagyonomnak megfelelően legalább 10.000 pengő hozománya van. Ügynök kizárva. „Szombaton zárva“ jeligére.

A Pesti Chevra Kadisa Izr. Szentegylet

február hó 14-én, szerdán délután fél 5 órakor a Rombach-utcai zsinagógában Jom-Kippur kotta-istentisztelettel kapcsolatosan

ALAPÍTÁSI ÜNNEPÉLYT

tart, melyre tagjait ezúton meghívja.
A Pesti Chevra Kadisa előjárósága.

Apró hirdetések

Pályázatok és apróhirdetések díjazása
Minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betűkből 32 fillér. Allástkeresőknek 10, ill. 20 fillér. Az összeg előre küldendő be; lehet 10 filléres levélbélyegeken is. Jelíges levelek továbbításához 20 fillér bélyeg mellékelendő.

KÉREK a kiadóba 1931. januári „Remény“-számat, megvételre vagy cserébe SZÁZ ÉVE fennálló üzlethelyiség jó helyen kiadó. Licht Mór, Kőrösladány. ÜGYES rőfőskereskedőseged, ki a szövetszámában jártas, azonnalra keresetnek Porgesz Benő cég, Csorna.

FÉRJHEZMENNE intelligens leány 8000 hozománnyal, 30 év körüli, jesivában tanult böcherhez, ki jóré somajum és világiakban is művelt. „Palesztinába megyünk“ jeligére.

ÁLLOMÁSNÉLKÜLI falun, társas, rég bevezetett üzlettel rendelkező fiatal-ember, 8-10.000 P nősiúlna. „Parnoszo.“

HA ELEGÁNSAN és amellet olcsón akar öltözködni, keresse fel újonnan megnyitott angol, francia női divatszalonunkat. Elsőrangú munka, rendkívül mérsékelt árak. M. Müller, Bratislava, Edlov dvor.

FARAKTÁROMBA keresek vallásos gyakornokot (esetleg azonnalra), ki 5, 7, 12 éves fiaimat chüms-rasi, gemoretajszeffes, t'nach és II. polgárra tantani és vizsgáztatni képes. Teljes ellátás és 20 pengő havi fizetés. Wieder Jánk (Szatmár m.)

ALKALMAZNÉK jóra való, 20 év körüli, egészséges fiatalembert pénztárhoz. Fűszerismerettel bíró előnyben. Ajánlatokat eddigi miködéssel: Fried Ignác céghez, Mezőkövesd.

ABSZOLUT megbízható nő, 5 tagú családdhoz, Budapestre kerestetik. Szobalány van. „Orth.“ jeligére.

TANONCOT keresek rőfős- és rövid-áru üzletembe. Lakás, teljes ellátás Klein Márkusz, Velky Meder.

NYOLCEZER lakosú községben, teljesen berendezett pékséggel férjhezadnám leányomat oly vallásos orth. fiatal-emberhez, aki saját iparral és szaktudással rendelkezik. „Parnosze 8000“ jelige.

PÉKSÉGET teljesen felszerelve adok leányommal hozományul, kitanult fiatal pék számára. Azonkívül butort és kelengyét. Szigoru orth. házból valók „biztos kenyér“ jeligére írjanak.

PERFEKTE HAUSHÄLTERIN, im Kochen bewandert, wird zum sofortigen Eintritt gesucht. Anträge unter Chiffre „Zips“, an: Josef Müller, Bratislava, Edlov-dvor.

Felelős szerkesztő és kiadó: GROSZBERG JENŐ

Springer-nyomda, VII., Bethlen utca 33.

אללנע מיינע יידישע צייטונג

ד"ב

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., KERTÉSZ UCCA 48.
Telefon: 42-5-90. Csekk száma: 50.791
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ Külföldre 25 P

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

Az ausztriai zsidóság szorongatott helyzete

A bécsi forradalom következtében rendkívül kritikus helyzetbe került az osztrák zsidóság. Bécs lángokban áll és 225.000 ausztriai zsidó sorsa függ a kimeneteltől. Mi következik ezután? Nem akarjuk feltételezni, hogy a mai kormány és a szocialisták közötti élet-halál harcából kikerül majd győztesen a vigyorgó harmadik, a náciizmus, mert ennek a következménye még sokkal végzetesebb volna, mint a hitlerizmus előtörése Németországban. Nincs kizárva az sem, hogy a fascista Heimwehr kerül az új alakulatban túlsúlyra. A Heimwehr ugyan az olasz fascizmust utánozza, de nagyon kétséges, vajon uralomra jutása után nem-e inkább a hitlerizmust utánozná, hiszen kiderült, hogy a náci befészkelődtek a Heimwehrnek vezetőségébe is. Nagy baj a kormánynak eddigi erélytelensége az antiszemita propagandával szemben. A most megalakult kormánytámogató „hazafias front“ megalakításához a zsidók igen tekintélyes összegekkel járultak hozzá, egyrészt mert félnék a jobboldali szélsőségektől, ép úgy mint a baloldali kilengésektől, másrészt szeretnék a helyzet konszolidálását elősegíteni.

A mai viszonyok mellett, amikor állandóan hangsúlyozzák Ausztriának „keresztény“, „német“, „tekintélyen alapuló“, „rendi“, állami létét, a zsidók minden közhivatalból ugvis ki vannak zárva, a közmunkáknál a keresztény szervezetekben megszerzett munkásokat és hivatalnokokat alkalmazzák és így tehát még hogyha a mai állapotok megmaradnának, az is elég ok az aggodalomra. A kormányhoz közel álló körökben pedig azt kolportálják, hogy a zsidóság maga jelentse ki, hogy a pozícióknak csak 5 százaléka illeti meg — még a

kereskedelem és ipar terén is.

Az egyetlen enyhítő mozzanat a szomorúságban az, hogy Ausztria rá van utalva az európai közvélemény és a Népszövetség jóindulatára. Ha ez sokat nem is ér, de talán a legrosszabbtól visszarántja Ausztriát és megkíméli az ausztriai zsidóságot. Reméljük, hogy csak vak láрма volt a cionista szervezet vezérének, Szokolovnak a genfi menekülteket segélyező bizottság két hét előtti ülésén

tartott kijelentése: A bizottságnak el kell készülni arra, hogy a menekültek számát legközelebb már osztrák menekült zsidók is szaporítani fogják. Óhajtva reméljük, hogy nem így lesz, hogy ebben az esetben is megvalósul a szó: Nem szunnyadozik és nem alszik Jiszróél öre. De addig is hangozzék el ajkainkról az ima: „achénü kol bész jisróél han'szünim b'czóro“ a szorongatott, veszélyben levő osztrák zsidó testvéreinkért.

Az új kongresszusi szabályzat körül

Amint már jelentettük, a kongresszusi országos iroda a neológ felekezeti szervezeti szabályzatot átdolgozza és a mai viszonyokhoz formálja. Az új statutum, melyet a neológia illetékes tényezői multheti gyűlésükön tárgyaltak, több szempontból különbözik a régitől. Nagyobb befolyást biztosít a rabbiknak a hitközség irányításában, nagyobb súlyt helyez arra, hogy minden kis hitközségben vallásoktatás legyen, és intézkedni akar népiskolák felállítására ügyében, sőt ahol ez nem lehetséges, ott az illető községkerület fog több község részére községkerületi iskolát alakítani.

A tervezet szorosabb egységbe akarja hozni az összes hitközségeket, a tagok adózási szempontjából. Erről szól a statutumnak következő szakasza:

— Azok az izraeliták, akiknek több hitközség, vagy fiókhitközség területén van lakásuk, mindegyik hitközség vagy fiókhitközség terhelhez adóval tartoznak hozzájárulni. Az az izraelita, akinek valamely kongresszusi szervezeti hitközség területén ingatlana van, vagy e hitközség területén bárminemű kereseti foglalkozást folytat, olyannak tekintendő,

mint aki az illető hitk. területén lakik.

„Mit jelent ez a gyakorlatban? Ha valaki Budán lakik és üzlete van Pesten, akkor a budai adózástól eltekintve Pesten is kell adót fizetni. Tudniillik a pesti hitközség vezetősége azt tapasztalta, hogy gazdagabb tagjai átmennek Budára lakni és ott kevesebb adót fizetnek és bár üzleteik Pesten vannak, a pesti adózás alól fel vannak mentve, az eddigi jogszokások értelmében, ami nagy károsodást jelent a pesti hitközségnek. A dupla adózás természetesen nem fog simán menni, ha azonban mégis behozzák, a Budára költözőket nem lehet a mai mértékben megadóztatni Budán, ami viszont a budai hitközség hátrányára van. A statutumnak ez a pontja egyelőre tisztázatlan, mert a budai hitközség delegációja a statutum szervezeti bizottságában tiltakozott az adószakasz ezen formája ellen. A két ellentétes érdeket a budai és pesti hitközségek között csak a kölcsönös megegyezés fogja kiegyenlíteni. Az adószakasz Budán kívül a többi vidéki hitközségnek kedvez, mert meg fog szünni a mai állapot, amikor a Budapestben lakó földbirtokos, annak a

Galantán közelaz állomás-hoz újonnan, elegánsan berendezett szigoruan

Orth. kóser vendéglő

Jó, izletes házikoszt. Utasoknak nagy árengedmény. Lakodalmakat legolcsóbban vállalok!

EHRENEWALD LIPÓT.

vendéglős. és boraágykereskedő

Irodai munkákban jártas fiatal tisztviselőket keresünk,

kik gyors- és gépirást is tudnak. Ajánlatokat iskolai és működési bizonyítványok másolataival „Azonnali belépés“ jeligére e lap kiadójába kérünk. — Szombattartók előnyben.

Első forrásból kaphat ezüst tórafelszerelést, szédertálat, gyertyatartót menórát, arany, ezüst és brilliáns ékszereket, órákat

Heiden Leó

ékszerésztnél,

Saját üzem. Szombaton zárva. Gyári árak.
Budapest, Király-utca 21. Tel.: 38-1-10.

hítközségnek, amelynek területén föld-birtoka van, alig pár pengővel adózik.

Természetes, hogy az új kongresszusi statutumok azon részeire vonatkozóan, amelyek az orthodoxia érdekeit egyáltalán nem érintik, a kérdés megoldását a kongresszusi zsidóság saját belső ügyének tekintjük s azokhoz semmi

észrevételt nem fűzünk. Más kérdés az, hogy vannak-e az új statutumokban olyan rendelkezések, amelyek általánosságban is, egyes hítközségekre és ügyintézkedésekre vonatkozóan is, az orthodoxia érdekkörébe vágnak. Az ilyen szabályozási kérdésekre vonatkozóan fel-sőbb helyen semmiképp sem fognak vég-

leges döntést hozni, amíg az orthodoxia illetékes fórumát meg nem kérdezik. Így tehát semmi aggodalmunk nincs abban az irányban, hogy az új kongresszusi statutumok olyan új szabályozásokat foglalhatnak majd magukban, amelyek az orth. érdekek sérelmére lehetnének.

Korein Dezső: Ne foglalkozzanak velünk!

Érthetetlen az állandó térítési buzgóság, amellyel a skót missziós prédikációkban hétről-hétre találkozunk. Nemrég Szabó Imre ref. esperes tartott nagyobb szabású értekezést „Az antiszemitizmus hatása a zsidóságra” címen, az eltévedt zsidó lelkek megtérítése céljából. Ujabbán pedig dr. Victor János ref. teológiai tanár magyarázta „Az antiszemitizmus hatását a kereszténységre.” Szabó esperes előadását egy barátom meghívására végighallgattam és már akkor akartam véleményemről írni az ott hallottakról, azonban jobbnak láttam a mai súlyos viszonyok között, amikor égetőbb és közelebb álló problémák foglalkoztatják a gondolkodó agyakat, — középkori hitvitáktól elállani. Már a Szabó-féle missziós előadásban volt sok kivetni való. Többek között — ha burkolt módon és diplomatikusan is — kapcsolatba hozott bennünket a bolsevizmussal, holott köztudomású, hogy az orosz vörös vezetők között ma egyetlen egy zsidó sincs. **Trockij ateista volt, ő volt emellett a legenyhébb a bolsevista vezetők között, amiért tudvalevőleg emigrálnia kellett. Lenin, Stalina, Kallinin, Vorosiloff, és a nemrég 76 éves korában elhunyt Zetkin Klára a „forradalom anyja” sem volt zsidó. Már most, ha a magyar vörösök között, sajnos a numerus clausus túlhaladó számban voltak ateisták és kitért zsidók, szabad ezt állandóan, mint tüzelőanyagot a magyar zsidóság szemére lobbantani? Hisz a magyar kommunisták által a zsidók és keresztények egyaránt szenvedtek.**

De még sokkal súlyosabb megállapítást kockáztatott Szabó esperes úr. Azt mondta, hogy a zsidóságban van valami magyarellenes. Szabad ezt a szószék megszentelt helyén mondani? Hisz a templomi szószék eszményi magaslatán csak a százszázalékos szintisza igaz-

Orth. macseszt

prima minőségben szállít engro és detailban Stern pászkasütőde, Galanta. Hítközségeknél és viszonteláru-sítóknak jelentékeny engedmény.

ságnak van helye és jai annak a prédikátornak, aki erről megelégedve letér az igazság egyenes útjáról. Hát a hazafias magyar zsidóság, amely nemzeti érzésben és kultúrában annyira összeforrt a magyarsággal és amely ennek minden alkalomkor áldozatkészségével fényes tanujelét adta, megérdemli ezt a vaskos tévedésen felépített szószóki megállapítást? Mikor külföldi testvéreink állandóan azt vetik szemünkre, hogy nincs érzékünk az összizsidóság nemzetközi kérdései és bajai iránt, mert sovén, elfogult magyarok vagyunk. Mondott ugyan Szabó esperes úr néhány kedveséget is rólunk, hogy elismeri a hazai zsidóság nagy teljesítményét a kereskedelem és ipar fejlesztése körül. Azt is elmondta, a háború utáni antiszemitizmus legalább oly nagy történelmi tévedés és vakság, mint amelyet a magyar történelem feltüntetett, amikor IV. Béla idejében legyilkolták a kunokat abban a hitben, hogy ők hozták az országba a tatárokat. Kaptunk tehát az előadótól hideget és meleget a missziós szónoklatban. **Kevés elismerést és sok szemrehányást. Felváltva cirógatást és fenyegetést, ami régi receptje a térítésnek.** Először fuvolaszóval hivatgatni a gyengélábon álló zsidókat és ha nem megy így „Kommst Du nicht willig, so brauche ich Gewalt.“ Akkor jön a fenyegetés, **mert meg is fenyegetett végül bennünket az esperes úr.** Beszéde végén ugyanis tudomásunkra adta, hogy a múlt évben imádkozott a zsidóság lelkiüdvéért és az izraelita egyház előkelő férfaitól ingerült hangú válaszokat kapott. Egyik nyilatkozat szívéig hatott, amely arra kérte, ne imádkozzon a zsidóságért. Erre — mondá — most adja meg a választ és **pedig azt, hogy amíg a keresztény templomokban a zsidókért imádkoznak addig békében élhetnek, de jai nekik, ha egyszer ott átkozódnál kezdenének.** Ennek hallatára a vér meghűlt bennem. Hát itt tartunk már! És ez a missziós beszéd? Ez lelkesítő funkció? Hisz ez a legsötétebb felekezeti izgatás!

Zárómájában pedig azt a fohászt küldötte az Egek Urához: „engedd oh Uram, hogy szeressük a zsidókat”. Hát

mikor tiltotta ezt meg a Mindenható? Hisz a Biblia még az ellenség szamarát is kiméli parancsolja. Az ideget is szeretni kell, mert „ti is idegenek voltatok Egyiptomban.” Egész sorozata az emberszeretetnek és csak a szeretetnek a mózesi Tan. Mindenekelőtt tessék tehát tisztelt esperes urak saját híveiket a szeretetre, de kizárólag a szeretetre nevelni és a gyűlölet mérges bacillusait kikapcsolítani. A jövő missziós beszédben tisztelettel ajánlanám, hogy imáját a következőképpen formulázza meg: „engedd meg oh Uram, hogy mi keresztények szeressük egymást.” Mert ha ez bekövetkezik, akkor nem fogja az emberiség egymást háborúban öldökölni és elmarad annak szokásos következménye a bűnbakkeresés, amelynek szenvedő alanyai rendszerint mi zsidók vagyunk. Mi zsidók már megelégednénk azzal is, ha az esperes úr ezt az imáját hallgatná meg az Ég.

Ez volna az a becsületos magyar nemzeti missziós munka, amely minden jóérzésű emberből a szeretet és békeség érzését váltaná ki. Míg ez bekövetkezik mi is fohászunk az Örökkévalóhoz, Izrael őrzőjéhez: „Védelmetd meg oh Uram kiválasztott népedet a gyűlölet pusztításától. Hadd tombolja ki magát végleg az embertelenség vihara és Te, aki eddig is felettünk tartottad jóságos védőszárnyadat, oltalmaz meg bennünket a jövőben is a gyűlölet brutalitásaitól, hogy történelmi hivatásunkhoz híven teljesíthessük misszióinkat. **Jöjjön el mihamarabb a szeretet világa, amelyről a próféta azt hirdette: És megtelik a föld Istenismerettel, mint a tenger víze.**” Ez a felemelő tudat adjon nekünk lelki-erőt, kitartást és reménységet a jövőre nézve.

Végül pedig egy alázatos kérésem volna a tisztelt missziós prédikátorokhoz: **Ne foglalkozzanak velünk!**

KONYHABUTOROK

fehér és színes, legjobb kivitelben kaphatók a 34 éve közismert **MENDEL OVITS** asztalosnál, Bp. VII. Dohány-u. 52 Szombaton zárva. Vidéki rendelések pontosan eszközölnének.

A párizsi spanyol követ szenzációs nyilatkozata a Zsidó Ujság munkatársának

Németországgal kapcsolatban érdekes lesz megismerni Spanyolország egyik legtekintélyesebb politikusának Madariaga párizsi követ, népszövetségi delegátusnak véleményét.

Madariaga barátja a zsidóknak. Ennek tanujelét szolgáltatja ő, amidőn néhány hónappal ezelőtt a Népszövetség egy nyilvános ülésén Von Keller és Von Neurat német delegátusok jelenlétében a legerélyesebb hangon kikelt a németországi zsidóüldözések ellen; a legutóbb pedig egy nyilvános konferencia alkalmából a zsidó menekültek védelméért szállt síkra.

— Milyen irányzatú lapnak dolgozik Ön — kérde tőlem, amidőn meglátogatom.

— Lapom távol áll a mindennapi politikától, célja a zsidóság szent eszméjéért és az igazságért harcolni.

E válasz után különös szívélyes-

séggel kínál meg helyet és folytatja:

— A XX. század szegényfoltja az, hogy még mindig fajgyűlöletről kell beszélni. És valóban röstellem, hogy ezzel kapcsolatban mindig hazámat, Spanyolországot emlegetik. *Bátran merem mondani és hivatalosan Spanyolország nevében is, hogy nem azonosítjuk magunkat az inkvizíciós Spanyolországgal. Ma már gyökere sincs a fajgyűlölet és vallásgyűlölet nyavalyájának hazánkban.*

Most mosolyogva hozzátesszi: Ha én akkor párizsi követ lettem volna, nem lett volna inkvizíció... Majd így folytatja:

— Németország minden egyes zsidó elűzésével öngyilkosságot követ el. Ezt saját bőrünkön tapasztaltuk, s végül majd ők is kénytelenek lesznek visszahívni a zsidókat.

— A német zsidók helyzete különö-

sen kétségbeejtő, mert a külföldön érdekekben megindított mozgalmakat, a Hitler-sajtó hecc-propagandának állítja be, ami még súlyosbítja az ottani zsidók helyzetét. A Népszövetség január 13-án tartott ülésén részletesen foglalkozott a különböző oldalokról beérkezett petíciókkal s az összes résztvevő delegátusok azon ösztöne óhajuknak adtak kifejezést, hogy az ügy minél gyorsabb s minél kedvezőbb elintézését nyerjen. Az igazságnak és jognak előbb-utóbb feltétlen győzelmeskednie kell.

A követ így fejezte be:

— Még soha így szívemből nem beszéltem erről a dologról, de hát kiváltotta belőlem ezeket a szavakat az a körülmény, hogy a sokat szenvedett zsidóság egyik tagjával állok szemben, ki hithű zsidóknak fogja véleményemet tolmácsolni. **Berkovics Zechario**

Egy házasság körüli bonyodalom a vőlegény születésétől a chüpo előttig

Különösen szenzációs eset foglalkoztatja most a lodzi rabbiságot. Az eset előzményei visszamennek 1905-re. Akkor történt, hogy a Posnanski köz-ség kórházában két asszony lebetegedett, az egyiknek B-nének férje előkelő chósid, a másik L-né pedig egy a zsidó életben ismert férfinak volt a neje. Mindkét asszony fiúgyermeket szült. Egyszer az ápolónő mind a két fiúcskát fürödni viszi és amikor visszahozta, B. asszony elkezd kiabálni, hogy elcserélték a gyereket. Az ápolónő bizonyítgatta, hogy az lehetetlen, hisz összesen csak két gyerek született az osztályon és megmutatta az ágy szomszédnőjének a gyereket, de — amikor a két gyereket összehasonlították, akkor valami csodálatos egyformaság volt tapasztalható, egyáltalában nem lehetett az egyik gyereket a másiktól megkülönböztetni. B-né állandóan azt kiáltotta, hogy felcserélték a fiukat. L-né pedig már nem bírta

a kiabálást, amire elhagyta aznap a kórházat. Ez a körülmény még jobban felizgatta B-né fantáziáját, mert ebben a hirtelen távozásban bizonyítékát látta annak, hogy igenis megtörtént a kicserélés. A dolog a lodzi rabbi R. *Élijó Chájim Meisl* elé került annak idején. B. azonkívül elment az ő rebbejéhez, amíg végre abban egyeztek meg, hogy legjobb lesz, ha megmarad minden a régiiben.

Az egyik asszonynak a férje L. meghalt, felesége (L-né) férjhez ment egy P. nevű kereskedőhöz. Történt idők múltán, hogy a fiatal B-nek partit ajánlottak, P. mostoha leányát, azaz feleségének, az előbbi L-nének a leányát. A parti körüli tárgyalások eredményesek lettek, a menyasszony anyja igen boldog volt, és most csak arról volt szó, hogy a vőlegény anyja: B-né, jöjjön Lodzba látogatába, mert hosszabb idő óta betegeskedett és szanatóriumban ápolták. A menyasz-

szony kiment a vonathoz várni a jövődöbéli anyósát, szívélyes üdvölet, nagy öröm, és azután lakásra hajtat-tak, ahol pompás lakomára volt terítve. Amikor bejött a menyasszony anyja és B-né a vőlegény anyja ránézett, akkor borzasztó dolog történt, — B-né hirtelenül elájult. Gyorsan hoztak orvost, életre keltették, az asszony kinyitotta bágyadtan szeméit és azt mondotta:

— Hiszen a jövődöbéli nászas-szonymmal feküdtem együtt a posnanski kórházban és kicserélték a gyermekeinket, hátha fiam az ő fia s így a vőlegény és menyasszony testvérek...

Ezután B-né újra elájult.

A kérdés tehát az, vajjon csupán hisztérikus képzelődésről van-e szó.

Akárhogy van: a partiból nem igen lehet már valóság, mert ide új Bölcs Salamon (S'ljajmaj Hamelech) kel-lene.

WEISZ MÓR Ne rendeljen **csokoládé- és kakaót;** kérje előbb árjegyzékemet. **KITÜNŐ MINŐSÉG, OLCSÓ ÁRAK!**
orth. kóser keksz, kétszersült és süteménygyára Budapest, VII. Dob-utca 22. --- Telefon: 4-23-65.

Orthodox hitközségeink belső életéhez

Sátoraljai hely, február 14. „Hitközségeink válsága” és „Hitközségi vizsalyok” címen két igen figyelemre méltó közlemény jelent meg a *Zsidó Ujság* hasábjain. Vártam, hogy nálamnál illetékesebbek hozzászólnak ezekhez a fejtegetésekhez, amelyek az orthodox hitközségi élet elevenjébe vágnak, de a sajnálatos indolencia és közömbösség következtében pusztába kiáltó szót jelentenek a legértékesebb cikkek is. Épen ezért engedelmességre a régi tanításnak: „*bimkajm seén anósim histadél lih-jajsz is*” megjegyzést akarok tenni a két cikkhez. Az említett cikkekkel úgy vagyunk, mint Faraó két álmával, amely tulajdonképpen egy volt. Mindkét cikket egy nevező alá hozom és megállapítom, hogy téves a kiindulási pontjuk. Mert mit is hangoztat Büschitz Lázár dunaszerdahelyi elnök úr „Hitközségeink válsága” című cikkében. Azt, hogy a válságot a rossz

gazdasági viszonyok okozzák. Szerintem ez a megállapítás nem helyes, mert a válság oka rendszerint: hitközségeink vallási viszonyainak vizsalyossága. A hitközségek vallásos elemei nem élvezetből vívnak harcot a kevésbé vallásos vagy kimondottan vallástalan elemekkel, hanem lelki szükségletből, mert számukra életkérdés miképpen neveljék gyermekeiket a régi szent szellemben, ami lehetetlen, ha a vezetőség nem megfelelő.

Tévedés azt hinni, hogy csak a templom és az intézmények adják meg az orthodox hitközség jellegét és hogy a tagok magánélete mellékes.

Szó sincs róla. Hát kik választják meg a rabbót és a metszót? Hát ilyen könnyed vallásosságú elemek által megválasztott rabbi vagy metsző megfelelhet a vallásosabbaknak?

És itt van a *Zs. U.* másik cikkének tévedése. A *Zs. U.* a „Hitközségi vi-

szalyok” című cikkében megállapítja, hogy örvendetes, hogy csak rabbiválasztásnál, de nem a metszőknél van baj. Tévedés. Ismerek olyan neves orthodox hitközséget, amelynek metszője ma operaénekes külföldön. A rabbiválasztások módjáról is lehetne különös dolgokat írni. De az eddigiekből is kiderül, hogy hitközségeink válsága és vizsalyai — sok esetben — vallási eredetre mennek vissza.

Mindenképen azon kell tehát lenniünk, hogy minden orth. hitközségben — különösen az összes rituális intézmények tekintetében, a rabbik kiválasztásánál, a metszők kijelölésénél — a legkövetkezetesebb, intranzigens rétegek legyenek döntők.

Akkor a hitközségek belsőleg meg fognak erősödni és nem fogják a mai visszavonás, széthúzás, s vallási szempontból való sívárság szomorú képeit mutatni. Eisenberger Mór

Márkus József: A gólusz szenvedése és vigasza (Bonyhád)

A németországi zsidóság szörnyűsége sorsa, amely ezer és ezer családnak a vándorbotot nyomja a kezébe és megszámlálhatatlan zsidó ember részére a mindennapi falat kenyértől való megfosztást jelenti, valóban legjobban illusztrálja és a maga mivoltában bemutatja mindenki előtt a gólusz fogalmát. A jeruzsálemi szent templom, a *béss hamikdos* elpusztulása óta a zsidóságnak az a sorsa, hogy vándorolnia kell egyik helyről a másikra. Más népek évezredek óta maradnak helyükön, viszont a zsidó, ha letelepedik egy országban, akkor a történeti helyzet rendszeren úgy hozza magával, hogy egy-két századon belül az illető ország zsidósága átcserelődik (*selaj Phistakéa elo lógür som*).

A tartózkodási hellyel kapcsolatos gólusz összefüggésben van a megélhetés, a parnoszo, góluszával. Ezt már

bibliai ósünknel is látjuk. Avrohomnak mondatott: Idegen lesz ivadékok egy országban, amely nem az övék (*jodajá tédó ki géz jihie sar'ácho b'erecz laj lohem*). Jiczchok ósapánk földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkozott, a Pelistim országában olyan talaját művelt meg, amelyet az ország népe nem talált művelésre alkalmasnak és mégis mi történt? Megirigyelték tőle és nem elégedtek meg a gyűlölettel, hanem „*az összes forrásokat, amelyeket Avronom szolgáló felástak, betömték porral*” és földdel, azaz: nem elégedtek meg azzal, hogy irigyelték az ósátyát, hanem

gyűlöletből minden kereseti forrást lehetetlenné akarták számára tenni.

Ugyanugy, mint most, amikor nincsenek tekintettel az ország igazi hasznára, hanem tovább üzik a zsidót úgy, ahogy a Pelistim mondták ósátyáknak: „*léch méimónü — menj tőlünk*”.

A zsidóság gazdasági története mutatja, hogy a zsidóság a góluszban olyan foglalkozásba kezdett, amelyet a környezete értéktelennek tartott, hogy a gazdasági élet parlagon heverő területeibe ékelődött be, felvirágoztatott egy-egy foglalkozási ágat; de amikor látták, hogy a zsidó prosperál, akkor irigység és elvakultság, kizszorították és arra kényszerítették, hogy máshoz kezdjen és ha itt is boldogult, újra másfelé tolták. Jákajv ósapánk megvette Észovtól az elsőszülöttséget, amelyet ő teljesen értéktelennek tartott (*vajivez Észov ess habchajró*), azért eladta egy tál lencsért, de amikor ósapánk az elsőszülöttséget I'tenzolgálatra való jognak használta, akkor Észov — az ő számára értéktelen elsőszülöttségi jog miatt — halálos ellensége lett a patriarchának. A furfangos *Lóvön* sem becsülhette meg nagyon a juhtenyésztést, különben nem bíza volna Róchéltre, a leányára (*v'hinné Róchéll bitaj boóh im hacajjn*) és azért beleegyezett abba, hogy Jákajv ezzel foglalkozzék, de amikor látta, hogy a szorgalma, éjjel-nappali fáradhatatlansága (*bajajm achokmi chajrev v'kerach balojló*) következtében gyarapodik s nagy jövedelme van, akkor elgáncsolta, pedig ezzel önmagának ártott. *Jajszéf Hacadik* Egyiptom

דברו אל כל עדת ישראל לאמר ויקחו להם

מאננה צינאריע של פסח

Minden zsidó háziasszony a kávéhoz csakis cikóriát használjon, amely két orth. rabbiság hecserével van ellátva. Gyártja: FODOR JAKAB ÉS TSA, BUDAPEST, X. MAGLÓDI-UT 17. Kapható minden fűszerüzletben.

„MANNA”

Epizódok a Talmudból

IV. A „gam-zü” embere

Nóchüm Is „Gam-zü”-ről beszél a következő: Vak volt két szemére, csonka két kezére, benukt két lábára, teste tele volt kiütésekkel, düledező házban lakott, ágyának lábai alá voltak témasztva vízzel telt csészékkel, hogy ne szálljanak fel ágyára a hangyák. Egyszer meg akarták látogatni növendékei, hogy kitakarítsák az ágyat és azután elrendezték az edényeket. Erre mondta nekik: „Gyermekeim, előbb az edényeket, azután az ágyat.” Ugy tettek és alig vitték ki az ágyat, rombadőlt a ház. Kérdezték növendékei:

— Rabbí, ha olyan igazságos és jámbor ember vagy, miért történt veled ez a testi leromlás?

— Én magam kívántam ezt így — felelte. — Egyszer mentem az úton, apósom háza felé, velem volt három megrakott szamar, az egyikem ételt, a másikon ital, a harmadikon mindenféle esemege volt. Jött egy szegény, megállított az úton és azt mondta nekem: „Mester, adj valamit enniem.” Én azt mondtam neki: „Várij, amíg lerakodom” De nem volt rá idő, mert közben meghalt az illető éhen. Odamentem és arca borultam és azt mondtam: „Sze-meiden, vakuljanak meg, kezeim, amelyek nem könyörültek kezeiden, legyenek csonkák, lábaim benukjanak meg” és nem voltam megnyugtatva, amíg nem mondtam még azt is: „Egész testem pedig kiütésekkel legyen telve.” És így is történt.

— Jaj, mondták neki tanítványai, jaj, hogy így kell látnunk téged.

— Jaj lenne nekem (a túlvilágon), felelte, ha nem így látnátok engem itten.

És miért nevezték ezt a férfit „Gam-zü”-nek? Mert mindenre, ami érte, azt

számára olyant alkotott, ami új világot teremtett és megmentette az országot. S mi lett a vége? Rabszolgákká kényszerítették utódait és amikor látták, hogy építési robotjukat kellő mértékben beszolgáltatták, akkor, még csak anyagot sem adtak munkájukhoz. Óseink földművelők voltak, a góluszban kereskedőkké kényszerültek lenni, a kereskedelmet ki akarják csikarni kezükből; Oroszországban iparosok lettek, most tönkreteszik őket, mint burzsujoikat; sok helyütt hangoztatják, hogy mezőgazdasági foglalkozást үzzenek, de azután felhangzik a үzskialtás: „Zsidókézen van a föld.”

Ilyen szomorúságok közepette mi erősíthet bennünket? Az, hogy bölcsen kijelentése szerint Jiszroél góluszával számkivésbe megy a *s'chimp*, az i'teni dicsőség is, amely velünk tart. Ez éltet bennünket! Magunkkal visszük mindenütt a Tórá-t, amely Jiszroélból Bóvelbe ment, majd onnan Spanyolországba; voltak nagyjaink Franciaországban, Lengyelországban, működtek gaonok Németországban, majd amikor ott megkezdődött az asszimiláció, a Tórá-t átmentette a *Chasam Szájfer* Magyarországra. Lehet, hogy a mostani állapotok Németországban is a Tóra fölénykítésére fognak szolgálni. Ez a mi bizalmunk, az, amit a Tóra úgy fejez ki: „*v'af gan sajss... haj m'asz-tim... — mindezek ellenére, amikor lesznek ellenségeik országában, nem fogom elvetni őket.*” Valamint a próféta szó: „*dvóráj áser szamti b'fichó laj jomisiü mipichó... — igém, amit adtam szádba, nem fog kiveszni sem a te szájadból, sem gyermekeid szá-jából mostantól kezdve mindörökre.*”

Helyes Tóraolvasást! (Levél a szerkesztőhöz.) Most egymásután a heti szidrákban sűrűn előfordulnak az **מל** és **לל** szavak amelyek azonban nem egyformán ejtendők ki. Az **מל** némelykor = „esz”, másszor = „ész”-nek olvasandó; a **לל** olvasása pedig = „kol”, ill. „kajl”. Ezeknél a szavaknál igen gyakori, hogy a helyes olvasást felecsérelék, holott a Sülehon Örűchban (142. §) világosan ki van mondva, hogy dor-gálásban részesítendők azok, akik szem elől tévesztik a helyes kiejtést. Az erre vonatkozó szabályt lásd az Ajrách Chájim 61. §-ban a Bäär Hétév 12-ben. Röviden a szabály a következő: *Ha az מל ill. לל szó kötőjellel (makaf) egy másik szóhoz van kapcsolva, akkor „esz”, ill. „kol” olvasandó; ellenesetben: „ész”, ill. „kajl.” Engel Ignác (Bpest).*

mondta, ez is jóra van. (*Gam-zü Vtajvó*). Történt egyszer, hogy a zsidók ajándékot akartak küldeni a római császárnak. Nem merték senki másra bízni, mint Nochümra. Küldtek vele egy ládat telve drágakövel és gyönggyel. Elindult, megszállt egy helyen és szálló helyén éjszaka kinyitották a ládat, kivették az ékszereket és porral töltötték meg. Másnap reggel ő ezt látta, de azt mondta bizalommal: „*Gam-zü Vtajvó, — ez is jóra lesz.*” Elértek Rómába, az ajándékokat átadták, kinyitották és látták, hogy csupa por. Mondta a császár: csúfot üznek belőlem a zsidók, és megakartá öletni Nóchümot. De akkor *Élijohü próféta* egy szenátor képében odament a császárhoz és azt mondta:

— Talán ez abból a porból való, amellyel egykor az ő ősapjuk legyőzte az ellenséget, azt mondják, hogy ő port hintett rájuk és tarlót, a por karddá lett, a tarló pedig nyilakká.

(A Midras így magyarázza ugyanígy azt az Ábrahámra vonatkozó mondatot: „Adta por gyanánt kardját, elszáradt szalma gyanánt ijját.” (*Jitén keófor charbaj, kas nidof kastaj*.)

Mivelhogy éppen akkor adták hírül a fővárosba, hogy egy fellázadt tartományt nem tudnak lecsendesíteni, ki is próbálták a Nóchüm által hozott láda tartalmát és fényesen bevált, teljes győzelmet arattak, pacifikálták a tartományt. Erre Nóchümot bevezették a kincstárba és ládáját teletöltték drágakövekkel, gyöngyökkel és nagy tisztelettel útnak bocsajtották.

Visszafelé ugyancsak meghalt a régi helyén. Megkérdezték tőle: miképpen nyerte el a kapott kincset, azt felelte: Amit innen szállítottam, oda vittem. Erre a vendéglős a házat lerombolta, a törmelékeket ládába rakta s a császáruak vitte ajándékba, el is mondta, hogy az előbbi szállítmány is az ő házából való volt. Az újonnan hozott por hatását kipróbálták, nem hatott, amire ki-vegezték a fondorlatos vendéglöst.

של פסח Husvétí árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk.

A felügyelet az egri főrabbi, főtisztelendő

Schreiber Simon ur gyakorolja.

A husvétí áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amugy is nagyon szigoru felügyelete. E szigoru rituális felügyelet teljes erejű biztosíték arra, hogy az áru és így különösképen a husvétí áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvétí árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113. postaiútk 5. Telefon: 68-8-45.

A népszövetségi főbiztos jelentése a német menekültekről

A németországi menekültek segélyezésére alakult nemzetközi tanács állandó bizottsága értekezletet tartott Londonban, amelyen megvitaták a menekültügyi segélyakciók összes problémáit. Az értekezlet kapcsán James Macdonald népszövetségi főbiztos hivatalos jelentést tett közzé, mely többek között a következőket tartalmazza:

— A londoni tárgyalások során megvizsgáltuk a menekültek letelepítésének és továbbvándorlásának kérdéseit. Palesztinától eltekintve, mely a menekültek egyre nagyobb tömegeit abszorbálja, szükségesnek mutatkozik más — főleg tengerentúli — országokba is megszervezni a menekültek kivándorlását. A bizottság felhívta a főbiztos, hogy lépjen érintkezésbe a bevándorlási országok kormányával abban az irányban, hogy munkaengedélyeket adjanak ki a bevándorló menekülteknek.

— A főbiztos legutóbbi amerikai látogatása során tárgyalásokat folytatott az amerikai kormánykörökkel és az amerikai magán szervezetek vezetőivel. Ugy a hivatalos körök, mint az Egyesült Államok közvéleménye a legmélyebb együttérzéssel és érdeklődéssel kísérik a németországi menekültek tragikus helyzetét. Az egész országban széleskörű akciók folynak a menekültek pénzügyi segélyezésének fokozására és kiterjesztésére.

— A londoni tárgyalások során megvizsgáltuk az egyes országokban már nagy energival folyó átrétegződési munkálatokat. Fiatal férfiak és nők, kik ezelőtt kereskedelemmel foglalkoztak és szabad pályákon működtek, vagy tanulmányokat végeztek, a mezőgazdasági és technikai foglalkozási ágakra tértek most át.

— Különösen sokat foglalkoztatta a bizottságot a menekültek útlevéllel való ellátásának súlyos kérdése. A német állampolgároknak ugyanis a külföldi német hatóságok nem akarják megújítani útlevelüket. Viszont a hontalan (Staaterlosen) menekülteknél az a helyzet, hogy a Németországban szerzett idegenútlevelük érvényessége időközben lejárt és a bevándorlási országok útlevél hatóságai vonakodnak az ilyen egyéneket bármilyen okirattal ellátni. Egyes körök azt javasolták, hogy a főbiztos adjon ki Nansen-levelekhez hasonló dokumentumokat, Erre nem lesz szükség, miután javasoltuk a kormányoknak, hogy a szövegben megfogalmazottaknak „nemzetközi útlevelüket” adjanak, amit már 1927-ben előírnyozott a Népszövetség a hasonló menekültek számára.

Zsidónál keres gyógyulást egy rohamosztagparancsnok

Egy párizsi lapban olvassuk: Váratlan meglepetés érte a napokban dr. Rosenstein tanárt, a berlini zsidó kórház vezetőjét. Telefonon felhívták és közölték vele, hogy rövid időn belül a kórházba érkezik egy rohamosztag-parancsnok, Hitler közvetlen környezetének tagja, Rosensteinnak azonnal meg kell őt operálnia. A tanár csodálkozva említette, hogy a vezetése alatt álló intézet — zsidó kórház. A válasz rövid volt és határozott: „Nem tesz semmit, nincs vita — készítse elő a műszereit.” Félórával később Rosenstein végrehajtotta a műtétet, kitűnő eredménnyel.

Kivándorolni — kifosztani

1933. július 26-án a német pénzügyminiszter rendeletében szóról-szóra a következő van: „Zsidó származású egyéneknek kivándorlása kívánatos, és en-

nek következtében nem szabad megakadályozni. Másrészt azonban fontos, hogy adóképes egyének, akiknek kivándorlása által a német adóbázis megcsökkenne, utóljára egy nagy összeget adjanak le.” Ezt a cinikus rendeletet a frankfurti „Israelit” minden megjegyzés nélkül közli, bizonyára abból a célból, hogy tudtára adja a német zsidóknak, hogy aki tud, az meneküljön, de legyen elkészítve egy nagy kifosztásra.

„Gleichschaltotta” a t'hillmet egy túlbuzgó német lelkész.

Berlinből jelentik: Érdekes új könyv jelent meg itt a minap. Wilhelm Teudt német lelkész írta, azzal a céllal, hogy a bibliából kigyomlája a zsidó elemeket. Főleg a zsolnárok átalakítását tartotta nagyon fontosnak a buzgó náci lelkész. A legtöbb zsolnárt átirta és a zsidó vonatkozásokat német vonatkozásokkal helyettesítette. A 87. zsolnártba például, ahol ez áll: „ajhév Hasém saaré cizajnu mikajl misk'najsz Jákaajv” ezt írta: „És az Ur jobban szereti Németország magaslatait, mint az idegen helyeket.” Ugyanennek a zsolnárnak a negyedik verse így hangzik az új átirásban: „És szólok most Odenwaldról és a balti vidék tölgyfáiról, a Volgáról az Eufrátesről és a Gangesről.” A zsolnárok „gleichschaltolójá” előszavában ezt írja: „Az ótestamentumban előforduló zsidó nevek és egyéb elemek természetellenes mellékelt adnak az Urral való társalkodásunknak.”

Héber napilap, pontozott szöveggel

A multkor megemlítettük, hogy Tel-Avivban egy héber napilapot adnak ki latin betűkkel, azzal érvelvén, hogy a nemzsidókat akarják a héber nyelvhez szoktatni. Ezzel a furcsasággal szemben egy más, érdekesebb tervet lansziroznak Jeruzsálemben, amelynek célja inkább a zsidókat megtanítani héber lap olvasására. Arról van szó, hogy ki akarnak adni egy napilapot pontozott héber szöveggel, úgy, hogy eligazodhasson benne az is, aki csak kevés héber tudás felett rendelkezik.

közélag állomás-hoz ujonnan, elegánsan berendezett szigoruan

Galantán

orth kóser vendéglő

Jó, izletes házikoszt. Utasoknak nagy árendemény. Lakodalmakat legolcsóbban vállalok!

EHRENWALD LIPÓT.

vendéglős és bornagykereskedő

A Szentföldről

A Beyruthban megjelenő „Al Shaka al Taya” című arab lap legutóbbi számában feltűnt a keltő cikket közöl a következő címmel: „A zsidók tették virágzó országgá Palesztinát”. A cikk vázolja a zsidó munka eredményeit az épülő országban és többek között a következőket írja:

— A palesztinai helyzet oly kedvező, hogy a szomszéd országok munkásai tömegesen özönlenek Palesztinába. Haifa, Jaffa, Jeruzsálem és Tel-Aviv fejlődése szinte egyedülálló az egész Keleten. A fejlődés azonban nemcsak a városokra szorítkozik, hanem megnyilvánul az ország minden részében. Aki Palesztinába jön és látja, a kolóniák csodálatos mezőgazdaságát, mely virágzó kertekké varázsolta a pusztaságot, az áldani fogja azokat a kezeket, amelyek véghezvitték ezt a csodát.

— Világos, hogy Palesztina nem speciális körülményeknek köszönheti prosperitását. Transzjordánia, Palesztina szomszédországa, termékeny földdel, elegendő vízzel rendelkezik, amit nem mondhatunk el Palesztináról. És Palesztinában mégis kedvező viszonyok uralkodnak, míg Transzjordánia a nyomorúság országa. Palesztina fejlődésének titka a nagy bevándorlásban rejlik. A bevándorlók letelepedve az országban energiájukat és képességüket a gazdasági építés szolgálatába állították és jelentős tőkét is hoztak magukkal. Csodálkozunk, amikor bizonyos arab körök tiltakoznak a zsidó bevándorlás ellen. Közudomású, hogy Palesztina számára nem kár, hanem áldás származik ebből a bevándorlóból. Szerencsétlenséget jelent az országra az araboknak ama kategoriája, akik a zsidók elleni intrikákból élnek és mesterségesen teremtettek egy gyűlöletes atmoszférát az országban. Ezek az agitátorok nem ismerik a nemzetet, a hazát, hanem csak a maguk egolista érdekelt.

Megírtuk, hogy miután a cionista intéző bizottságból kimaradt a mizrachista frakció, kettőjük között állandó a nyilvános vita. Most került nyilvánosságra egy ilyen nemű levélváltás. A mizrachista vezetőség azt írja a cionista exekutívának:

— Levelük egyáltalán nem alkalmas arra, hogy megnyugtasson bennünket. Igaz, amit írnak, hogy „a szombati nap megszentelése jobban feltűnik Erecz Jisroélben, mint más országok zsidó-lakta helyiségeiben”. De ez még nem jelent semmit. Mert nem hasonlíthatjuk Erecz Jisroélt, reménységünk és nem-

zeti aspirációink helyét, szellemi és fizikai felvirágzásunk országát, a galut-országokhoz. És ha mondanánk, hogy „a cionista szervezet állásfoglalása a vallással szemben semmivel sem változott az eddigénél”, mint ahogyan azt önként állítják, azonban az, hogy a vallásos életforma Erecz Jisroélben a legmélyebb fokig leromlott — az tagadhatatlan. A szombatszégesség nemcsak véletlen vagy individuális túncemény, szinte programszerűen terjed a nyilvános életben úgyannyira, hogy léteznek letelepülések, ahol építenek, ültetnek szombaton, ahol

tehát teljesen elvész a szombat és ünnepnapok eredeti jellege. Sőt a városban is megsértik a szombati pihenő magasztosságát gyűlések és kirándulások rendezésével, autózással, kocsikázással és hasonló kihágásokkal. Ugyanígy állunk a tréfo ételek fogyasztásával, mely régen kijelent már az „individuumok tévelygésének” medréből és teljesen szabadon tombol a legközismertebb, nyilvános, illetve közkonyhákban is, ahol százak és ezrek étkeznek naponta. Ez pedig természetesen károsan befolyásolja a privát vendéglőket is. És mint ilyen, azt a formát öltötte, mintha meg lenne engedve a tréfo ételek fogyasztása a mi szent országunkban.

„Al czad hajajszer tajv”

Régen vajudó, sok vizsályt szító, elégedetlenségre alkalmas ügyre tett pontot az Orth. Központi Iroda a hitközségi tisztviselőknél nyújtandó kiházasítási segély megoldásával. A Zs. U.-ban publikált megoldási módokat széles körökben örömet és megnyugvást keltett. Magával a ténnyel, hogy a nagyfontosságú ügy megnyugtató rendezést nyert, egyenértékű az erkölcsi siker is, hiszen a kérdés elintézése már úgyszólván a Központi Iroda presztizs-kérdésévé vált, nem beszélve arról, hogy

az ügy kedvező megoldásával a Központi Iroda egyszerre leszerelte a kárörvendezők táborát. helyrebillentette a „Chavajsz Dádsz” aláíró kiváló rabbi tekintélyét is. Mert gondoljuk csak meg: milyen erkölcsi elégtétel ez a főt, debreceni, nyírbátori, kállói, stb. főrabbiaknak, kiknek rovására tudták be, a kiházasítási akció szüneteltetését.

Meglehetünk győződve, hogy egyes nyugtalan elemek ezúttal is találnak majd követni valót: majd hangoztatják, hogy ők 250 pengő segélyt nyújtottak, sőt egészen biztosan mondani fogják, hogy a „Chavajsz Dádsz” megjelenése egy 500 pengő, vagy még

nagyobb összegű segély nyújtásától hiúsította meg őket. De az objektíven és reálisan gondolkodózt megtevészen nem lehet, mert az értékelés tudja a differenciát egy intézményben biztosított, kisebb összegű segély; és egy kétes, a tagok hangulatától függő, őket anyagilag igénybevevő, esetleg nagyobb összegű összekéreggett segély között. Fisch Ernő

Az orthodox óvoda. A Kazinczy-utcai templom épületének egy szerény helyiségében húzódik meg a bpesti orthodoxia oktatásügyének egyik legkiválóbb intézménye: az óvoda. Csendben, csak hivatásával törődve végzi itt nagy-szerű munkáját, az igazi zsidó élet magvetését, az emberpalánták nevelését: Eekstein Wolf. Fáradhatatlan munkájának gyümölcse, veritékes akarásának termése ez a gyönyörű intézmény. Jellemző, hogy a hitközség tagjainak nagy része nem is ismeri az óvodát. Annál örvedetesebb, hogy a fővárosi orthodox zsidó társadalom egyik illusztris tagja, óbudai Freudiger Sámuel az utóbbi időben többször ellátogatott oda, mert mint mondta: „elvezetesebb szórakozást, fenköltebb örömet nem tapasztalt, mint itt az orthodox óvodában, a gyermekek paradicsomában.”

Első forrásból kaphat ezüst tórafelszerelést, szédertálat, gyertyatartót menórát, arany, ezüst és briliáns ékszereket, órákat

Heiden Leó

ékszerész. Saját üzem. Szombaton zárva. Gyári árak. Budapest, Király-utca 21. Tel.: 38-1-10.

PARÓKA
különlegességek
Modern és tartós kivitel
Tartós ondolás, alakítások
Olcso árak

ALTSCHÜLER
BUDAPEST, VII., CSÁNYI U. 12
(Király ucca sarok)
Telefon: 31-0-79.

A megtérés sohasem késő

Elbeszélés az 50-es évekből, Lehmann nyomán

13

— Ha én, jegyzi meg Móric, egy gazdag ember fia lennék, nem egykönnyen szökném meg otthonról.

— Igazad van, öcsém, replikázott a csendőr és le-hajtotta a rendelt adag pálinkát, mire kíséreléssel együtt ismét lóra ült és elvágtatott.

Óser és Móric hálát adtak I'tennek, hogy az őket fenyegető veszélytől ily könnyen megszabadultak.

Délután négy óra tájban ők is folytatták útjukat.

— Óser, kérde Móric útközben, miért is vándorol maga egyik helyről a másikra?

— Tegezzél, hiszen testvérek vagyunk.

— Bocssás meg, erre nem is gondoltam!

— Nos, tehát elbeszélem neked történetemet, mely igen szomorú. Atyámat keresem.

— Különös. Én szököm az enyém elől, te meg a tiédet keresed! De hát, hogy van az, hogy őt keresned kell?

— Elmondom neked. Atyám Litvánia egyik kisebb városában, Kalkmenovban rabbi volt. Egyszer nagy lopás történt. Földesurunknak ugyanis ellopták ezüstkészleteit. A gyanú a zsidókra terelődött és így elhatározták, hogy házaikat átkutatják. Nem találtak semmit. Végre atyám házáat is átkutatták és ime legnagyobb megdöbbenésünkre megtalálták alopott holmi egy részét, pincénkben elrejtve. A tolvaj ugyanis pincénkbe lopódzott és elrejtette oda zsákmányát, mert azt hitte: atyám jó hírve miatt házukat megkímélik a kereséstől.

Óser kis szünetet tartott, majd cigarettára gyújtott. Azután folytatta:

— Mindenki meg volt győződve atyám ártatlanságáról. A hitközség újságok útján felszólította a tolvajt, hogy jelentkezék, nehogy az ártatlan rabbit szerencsétlenségbe sodorja. Eredmény nélkül. És így atyámat szigorú börtönnel sújtották volna, de barátainak sikerült szökésért elősegíteni. Előbb azonban megesküdött, hogy mindaddig, míg ártatlansága ki nem derül teljesen, vissza nem tér, sőt még csak nem is ír, mert így esetleg a hatóság kezei közé juthatna megmentőivel együtt. Én akkor négyéves voltam. Hogy mi: anyám, testvéreim és én, mennyire vágyódtunk szeretett atyánk után, talán fölösleges is mondanom. Csakhogy ártatlansága nem derült ki és mi a legcsekélyebbet sem hallottuk felőle. Esküjét hűségesen megtartotta, hogy barátait szerencsétlenségbe ne sodorja. A múlt évben azután lefoglalta a bíróság atyánk egyik szomszédjának vagyonaát, ott megtalálták a lopott ezüstneműek egy részét. Felesége beismerte, hogy fénye a tolvaj és mert nem volt képes a lopott holmit egyszerűen hazavinni, tehát annak nagy részét pincénkbe rejtette. Most már atyám ártatlansága is kiderült és én elváltam anyámtól és testvéreimtől, hogy őt a nagyvilágban felkeressem. Először B...-be mentem, ott nem találtam. Most Londonba megyek, talán ott rá bukkanok.

— Sorsod szájalomraméltó; de az enyém még nagyobb mérétkében az. Te szerencsés leszel, ha atyádat ismét megtalálsz. Én ellenkezőleg: szerencsétlen lennék, ha az enyémmel találkozna.

Beszélgés közben beérkeztek abba a városba, melyben meghálni szándékoztak. Egy zsidó vendéglőt kerestek fel. Szükség ebédjük és a fásztó gyaloglás után a vacsora a máskülönbben finom ételekhez szokott Móricnak kftünően ízlett. Midőn azután a lefekvés előtti imát mondta el, édesanyja és kis huga jutottak eszébe. Forró könnyek peregtek végig arcán.

B...-ben a gyermek eltünése óriási feltűnést keltett. A legképtelenebb hírek terjedtek el, melyek közül egyik kalandosabb volt a másiknál, olyannyira, hogy von Wolfsekk kénytelen volt a Birger Brunó „Haladás” című lapjában a valódi tényállást közzétenni.

Ilyenformán a dolog mindenki előtt ismeretessé vált, sőt a főherceg maga is tudomást szerzett róla, ki Wolfsohnt magához rendelve az egész tényállást ismét elbeszélte magának.

— Nagyszerű! mondotta az uralkodó. Tehát még napjainkban is léteznek mártírok? Egy fiucska! És a zsidóságért! Csodálatos!

Nejével alig mert Wolfsohn a dolgról beszélni. Midőn könnyes szeméit látta, azokból azt a szemrehányást vélte kiolvasni: Zsarnokságod kényszerítette gyermekemet a bizonytalan jövő elé való menekülésbe. Ettől fogva a kölcsönös elidegenedés a házastársak között még nagyobb lett.

Londonban

Óser és fiatal kísérője hosszú vándorlás után elérkeztek Hamburgba. Itt Óser az atyja után akart tudakozódni. Midőn azonban az Elbán és az új kövesuton végigmenve a nagyszámú emertőmeg közt annyi zsidó formájú embert látott, majdnem minden reménye elenyészett.

— Ó, mondotta Móricnak, hát nem bolondság tőlem, hogy össze-vissza járok a világban, keresni egy embert, kinek holléte felől halvány sejtésem sincs, kit még ha előttem elmenne sem ismernék meg és még azt sem tudom, hogyan öltözködik, lengyelesen-e vagy németesen, sőt még azt sem tudom, hogy él-e?

— Hátha esetleg közleményt adnál le a helybeli lapokban?

— Mit érne az, hiszen apám nem olvas újságot.

Következő napokon folytatódott az út London felé. London akkoriban még nem volt olyan rengeteg nagy, mint ma. A City városrésze központosult a kereskedelem. Mr. Lövenhaupt, Augustza von Wolfsekk fiatalkori barátja férjének az üzlete a City-Bury-Street, St. Mary Axe 16. alatt volt.

Miután Óser és Móric a fásztó tengeri út után kissé megpihentek, Lövenhauptné asszony felkeresésére indultak. Első útjuk a londoni hidon át vezetett. Olyan tolongást még sohasem láttak. Beláthatatlan kocsisor vonult a hidon át. Mivel a másik oldalra kellett átmenniük azt mondta Óser Móricnak, hogy várjanak, míg az egyik kocsisor átvonul, mert különben baleset érhetné őket.

Vártak is egy fél óra hosszat, de a kocsisor csak nem akart véget érni. Végne is rájöttek, hogy ez a rendes forgalom, amelynek meglassulását bevárni nem lehet. Ugy tettek tehát, ahogy azt másoktól is látták. Átbujtak az egymásután nyomuló kocsi között.

Mr. Lövenhaupt és neje végtelenül örültek, midőn a már előre jelelt vendégek náluk megjelentek. Lövenhaupt, mint szegény fiatal ember jött Londonba és megalapította ott szerencsésjét. Később azután unokahugát — Augustza fiatalkori barátját — nőül vette és otthonából ide hozta. Ezidőszert már vagyonos kereskedő volt. Nejével igen boldogan élt, csak gyermekkel nem áldotta meg őket az I'ten.

Midőn tehát Augustza levele, melyben fiának megérkezését előre jelezte megérkezett, így szólt Lövenhauptné férjének:

— Ez I'ten rendelése! A Mindenható egy fiút küld nekünk. Mi, a hőselkü gyermeknek szülei kell, hogy legyünk. Te az atyát helyettesíted, aki oly hűtlenül bánt veled.

(Folyt. köv.)

Majse rabénü halála...

— Ador 7. alkalmából —

Izrael Egyiptomból való kivonulásának negyvenedik esztendeje volt. Ott állott Majse rabénü a magas hegy csücskén, amely a végtelenségbe nyúló pusztán szélén emelkedett. Állott és nézte a csodaszép földet, amely a szemhatárig nyúlt és ahová a zsidóság nemsokára el fog jönni, de ő már nem fog akkor élni. Immár százhusz éves, betelt az élete. Ő már nem szeli ét a Jordán vizét, itt, a pusztában fog ő meghalni.

Szemei előtt terült el az Igéret Földje. A cédrusok, a virágos kertek, a szőlők és a pálmafák koszoruja, mintha üdvözlőket intettek volna Majse rabénü felé. A földön áldás és termékenység virult Tiszta, csodásan kék ég boltozódott az áldott föld felett. Oda fog a nép vonulni negyven évi bolyongás után.

És elvonultak Mózes tanítónk lelki szemei előtt élete történetének egyes fázisai. Eszébe jutottak gyermekévei, amint ott sétálgatott a királyi palota kertjében, Micrájmban. Aztán eszébe jutott, hogyan ölte meg az egyiptomi zsarnok felügyelőt egy öklütéssel, mert fájt neki, a szívébe hasított, mikor látta, hogy a felügyelő korbácsa véres sebeket szakít az ő hittestvére testén. És hirtelen megremegett, mert a lángoló tövisbokr merült föl lelke előtt és most megint térdre hullott, mert hallotta, megint hallotta azt a csodálatos hangot, amint a nevéét szólítja:

— Majse, Majse!

— Itt vagyok, Uram! — felelte a Mester.

— Majse, Majse! Holnap alkonyatkor megtérsz őseidhez! Megmutattam neked az egész országot, amit ígértem Avrohomnak, Jiczehoknak és Jákaajnak, hogy az ő gyermekeiknek adom örök örökségül, de azt a földet a te lábad nem fogja érinteni!

Majse könyörögve nyújtotta ki kezeit az ég felé és így imádkozott:

— Uram, légy kegyelmes! Negyven évig vezettem a népet a vad pusztákon át és mint a pásztor a nyáját, úgy őriztem, úgy gondoztam. Még a Te haragod ellen is nem egyszer megvédelmeztem és most, mikor már az Igéret-Földje a sze-

meim előtt van, most ne léphessek erre az áldott földre?

Ekkor felelt az Ur:

— Majse, ne könyörögj! Mert meg egy könyörgő szót szólj csak és kénytelen leszek engedni könyörgésednek! De akkor jaj Izraelnek és jaj neked is Mert ha te az Igéret-Földjére teszed a lábad, bizony Izrael el kell pusztuljon az utolsó szálig... Vagy pedig Izrael élni fog, de akkor teneked meg kell halnod itten!

Ekkor Majse, aki az I'ten végzését egy szavával megtudta változtatni, felugrott és így kiáltott:

— Inkább haljak meg én, de Izrael éljen örökkön-örökké.

És a teremő I'ten hangja rá felelte: — Amen!...

*

A hegy lábánál feküdt Izrael tábora. A törzsek zászlói lobogtak a szélben és Majse tisztán láthaatta mindegyik törzs táborát és zászlaját.

Majse nézte, nézte a táborát és a szél föl-fölragadta hozzá a dal foszlányait, amit Izrael a völgyben énekel:

— „Pihej Urunk, Izrael ezreivel...”

És elbucszott a madaraktól, amelyek a vállára szálltak, elbucszott a magas égtől, ahol negyven nap és negyven éjjel volt, szemtől-szembe az I'tennel. Elbucszott a hegytől, elbucszott a tengertől, attól a tengertől, amely az ő pásztorbotjának ütésétől kettéhasadt a szabadság hajnalán.

Azután leszállott a hegyről és összegyűjtötte a népet és így szólt hozzá:

— Ime, én már öreg vagyok s az Ur megtöltötte nekem az Igéret-Földjére lépni. De adott nektek más vezért helyettem. Ifjút erőset, aki elfoglalja nektek az ígért hazát. Jehajsuá az, aki elötetek fog járnai, ha én már nem leszek.

לחג המצות! נמצא אצלי קמה שמורה משעת קצירה עד אחר המצוה, מנוסה חישבו מהיים של יד 75 כל קולא 60 העללעה, מהיים של יד 75 ה; מצות שמורות ערוכות ביד 1 מעננה; מצות שמושות ערוכות ביד 75 ה' לסוהרים גדולים אעשה הנחה וכל הקודם וכה גרשון אברהם קליין, נכד הנאמן שמן רוקח וציל Klein pászkasütő, Bodrogkeresztur

És megáldotta Jehajsuát, az ifjú vezért, az egész nép szemelátára. És ahogy fölhasant Izrael népének diadalmas kiáltása, amint az ifjú vezért éltette, könnyek szöktek Majse szemébe. És fölemelte a hangját és így szólt:

— Én népem, én népem, ha eljöttök majd — az országba, az ígért országába, emlékezzetek meg én rólam, aki hűséges pásztorotok voltam és mondjátok: „jaj Ámrom fiának, aki úgy futott előttünk, mint egy igásló az országba, a csontjai a pusztában hullottak el...”

Ekkor hang hallatszott az égből és így szólt:

— Boldogság, százszor boldog Ámrom fia, aki színről-szinre látott Engem és akihez hasonló nem volt soha és nem lesz többé soha!

És Majse tudta, hogy eljött a végső óra. Elbucszott Izraeltől és megáldotta őket. Azután fölment a hegyre és látott ottan egy barlangot, amelyben csodálatos világosság ragyogott.

A barlangban állott egy ágy, és Majse lefeküdt az ágyra. És kinyújtózott és behunyta a szemét. És valami csodaszép zenét hallott és úgy tetszett neki, hogy a kicsiny bölcsőjében alszik, a bölcsőben, amit a vízre tettek, mikor csecsemő volt még és az egész jövőendő élet előtte állott s ő ártatlan mosolygással szunnyadt a bölcsőben. Ugy érezte, hogy az az ágy a bölcső, s hallotta a habok halk csobogását, amint szeliden, lágyan, álomba ringatják...

Ador 7-ike, szombat estefelé volt. Az alkonyat fátyolt terített a világra. És valami nagy, nagy szomorúság szállott a világra, az emberek és az állatok szíve összeszorult valami ismeretlen bánattól s a földön olyan fájdalmas szomorúság lett urrá, mintha az egész világ, az égi angyalok, az élőlények, a hegyek, a vizek, mind, mind, gyászba merültek volna, valakiért, aki a legkedvesebb volt az I'tennek és aki már nincs többé...

Igy halt meg Majse rabénü, Izrael nagy vezére, aki színről-szinre látta I'tent...

És soha senki se tudta meg Majse sirjának helyét, mert az Ur maga tetteme el az ő legkedvesebb gyermekét, Izrael hűséges pásztorát!

Divatos, izléses parókák hullámos hajból
PIECHNIK és MECHTL-nél
 Hajműterem IV., Váci-utca 18. Mérsékelt árak!

HIREK

NAPTÁR

Sabosz Trümo, Ador 2
Gyertyagyújtás (Bpesti) 5.—
שבת kimenetele " 5.55

Sabosz Zochajr, T'zave, Ador 9
Gyertyagyújtás 5.10 שבת kimenetele 6.05
— Szerda (feb. 28): Taanis Eszter —

Lapunk legközelebbi száma
ה'תש"ד. hó 28-án mint purimi
kottószám gazdag tartalommal
fog megjelenni. Lapzárta hétfőn

— Chazn-bemutatózás a Kazincy-templomban. Egy Preis Mózes nevű 20 éves fiatalember érkezett kedden Lodzból Budapestre, hogy a Kazincy-zsinagógában mint chazn bemutatkozzék. A fiatalember — aki kántor Lodzban — amint mondják, pompás tenor hangjával egyenesen fenomenális. Ez a magyarázata annak a szokatlanul nagyfokú érdeklődésnek, mely a Kazincy-zsinagóga e heti péntekesti és szombat délelőtti itentisztelete elé fővárosszerte már jóelőre megnyilvánul.

— A budapesti orth. hitközség vasárnapi választmányi ülésén tárgyalta a múlt évi zárszámadást és az 1934 évi költségvetést, óbudai Freudiger Abraham elnöklétével. A pénzügyi expozét Schlesinger Adolf előjáró tartotta. A pénzügyi tételből kiemeljük, hogy a Tórási Emesz iskolára a hitközség az elmúlt évben 24.400 P-t költött, jótékonyági célokra 36.000 P-t fordított. Dr. Pápai Manó főtitkár elhalálása folytán a választmány Stern Hermann titkárhelyettest — aki két évtized óta hűségesen szolgálja a hitközséget — egyhangulag titkárrá léptette elő.

— A budapesti „Smirasz Sabbosz” állasközvetítő iroda (Tiferesz Bachurim, Kazincy-u. 27.) jelentése szerint: 2 fűszeres, 1 borkereskedő s egy sapkakészítő szombattartó segéd nyerhet elhelyezést.

Szombattartó cég

Eredeti angol szövetek
dus választékban.
Kazár Nándor posztóáruhaza, Budapest, Király-u. 34. (Kazár-u. sarokház.)

Tökéletes alakja

csak a már több országtan elismert Lipschitzné (Sátoraljaiújhegy, Rákóczi-ut 2.) fűzőszalonjában készült fűzőben lehet. Minden munkáért felelősséget vállal. Megnevelés esetén ujat ad. Szükséges méret: derék, csípő és mellbőség — Legújabb modelljeimet vételkényszer nélkül felpróbálhatja.

Stark Hermann

fűszernagykereskedés, villanyerőre berendezett kávépörkölt, kávé és tea szaküzlet Berettyóújfalun. Telefon: 22
Ajánlja PDD של pörkölt és nyerskávé keverék, tea és teakeverék különleges-ségeit, fűszer és déligyümölcsöket a chomecz árak ársínal semmivel sem drágábban a legkiválóbb minőségekben. Kávé és tea bérmentes szállítással. Kívánatra az itteni orth. rabbiságtól hechszer küldetik. Mielőtt szükségletét beszerezné, kérjen ajánlatot.

— A bpesti orth. Chevra Kadisa hétfő este választmányi ülést tartott. Dr. Friedmann Izidor elnök betervezte az 1933. évi zárszámadást, melyet a választmány egyhangúlag tudomásul vett. Dr. Friedmann elnöknek, dr. Stern Simon előjárónak és Korein Dezső választmányi tagnak ügybuzgalmukért a választmány jegyzőkönyvileg köszönetet szavazott.

— Tragikus eset Ujpesten múlt pénteken a mikvóban szívszélhűdés érte Berger Jakob ismert borkereskedőt, s pár perc alatt kiszendvedt. Vasárnap temették, mintegy ezer ember kísérte utolsó útjára. Goldmann főrabbi, a megboldogult fia és számos ismerőse mondtak fölötte megrázó beszédet.

— Kolozsvári hírek. A saschevra vasárnap este Érvim-re szijumot rendezett Glasner főrabbi elmés hadront mondott, majd stilszerűen bejelentette, hogy rövidesen hozzátal Kolozsvár városának szombati éruv-vel való ellátásához! A bejelentést nagy örömmel fogadták. Beszéltek még: Bloxenheim rabbi, Fisch S. az Aguda szónoka, Biró Andor hitk. elnök, Hochmann Jakob alnök, Nussbaum N., Boskovic J., végül Rosenzweig Emanuel, az ünnepegy rendezője. — A Finkelstein Paula tanítónő vezetése alatt álló „Bész Jákuja”-iskola most tartotta első vizsgáját, kitűnő sikerrel.

— Haláleset Beledről írják: Rendkívül nagy részvétellel temették a dunántúli zsidóság kiváló tagját, Pollák Károly pórládonyi kereskedőt. Silberstein beledi, Steiner gyömörői főrabbi, Unger kapuvári rabbi és a megdicsőült gyermekei méltatták megható gyászbeszédükben az elhunyt kiváló erényeit és mély vallásosságát. Kiemelték általános és különösen a Tóratanulókval gyakorolt nagy jótékonykodását is s hogy az Országos Tomché Jesivósz-t (melynek képviselőjében Spitzer Arnold elnök Győr volt jelen) állandóan igen jelentékeny összegekkel támogatta és buzgón dolgozott mindenkor az érdekében.

Ador 7-re

Hitközségeink legnagyobb részében Ador 7-ét Chevránaként tartják meg, melyen a rabbi urak — Majse rabbénü Jahrzeitja alkalmából — az egy év óta elhunyt rabbikról és egyéb szentéletű kiválóságokról emlékbeszédet tartanak.

Az alanti névsort, mely az elmúlt Ador 7. óta elhunyt rabbik z. c. l. névsorát tartalmazza, az elhalálozási sorrendben közöljük. Amint a listából látható, az elmúlt 12 hónap alatt a halál anyaga, sajnos, igen bő aratást végzett, a már amugyis megtrikkult nagyjaink sorában: הרבנים הנאונים ז"ע

R. Joszef Baumgarten (dájón), Wien
R. Jiczchok Lörinicz, Nagyoroszi
R. Jüdo Goldstein, Kisszeben
R. Joszef Nechemjő Kornitzer, Krakkó
R. Slajmo Müller, Szécsény
R. Majse Neuman, Zsámbokrárt
R. Joszef Müller (dájón), Galanta
R. S'müél Dóvid Friedmann (dájón) Huszt

R. Chanajch Freund, Entredam
R. Majse Hers Friedmann (dájón) Ujpest-Munkács

R. Cz'vi Reichmann, Nagyida
R. Eliezer Fried (dájón), Kolozsvár.
R. Jiszroél Mair Hakajhén, a „Chofécz Chájim híres szerzője, Radun
R. Mair Schapira, Lublin
R. Mord'chai Epstein ros-jesivo

Szolodka
R. Előzor Amszel, Ladamócz.
R. S'müél Zalmen Weinberger,

Margitta
R. Jiszroél Friedmann, Csorkov.
R. Sölem Weinberger (egyl. rabbi), Budapest.

R. Zalmen Grünwald, Órdarma (Jóré)
זכר נולם לברכה!

BECKERT HUGÓ

parókkészítő specialista
A legújabb modellek
állandóan raktáron.

Budapest, Dob ucca 27
(Skrek-ház) Mérsékelt árak!

Kundmachung

Wirkungsvolle Wirkung in deutscher Sprache für jede erdenkliche Gelegenheit wie zum Beispiel Barmizvo, Chasene ריקה גאסט- u. Antrittsreden verfertige von Fall zu Fall zu mäsigen Preise, unter Diskretion. Honorar von 5 Pengő aufwärts, 50 H. Porto recommandirt im voraus erbeten. — Pschetti werden gegen extra Vergütung angefertigt.

Mein מרקי אבות auf מנחת ישראל P 1.20
Rabbiner ISRAEL BRAUN
Budapest, Szövetség ucca 43.

— Ador 7-én, csütörtökön este mlnczó és maariv között Sussmann rabbi drósót tart a Kazincy-templomban.

— A kállói Jahrzeitra (Ador 7) a nyíregyházavidéki kisvasutak kedvezményes menettérte jegyeket hoznak forgalomba. Amint halljuk, a Máv is nyújt kedvezményt a visszautazásnál, az oda szóló jegy felmutatása ellenében.

— A budapesti orth. izr. leányegylet pályázatot hirdet: 1. Zsidó vonatkozású, vallásos irányú szépirodalmi munkára. 2. Zsidó tárgyú, vallásos irányú tudományos dolgozatra. Pályázhat minden budapesti orth. zsidó leány. Pályadíjak: 20, 10, 5, 5 pengő. Pályázati határidő: peszachig. A jelíges pályázatok: „Hanna” Budapest, VII., Kertész-u. 32. címre küldendők. — Az egylet vezetősége egyúttal elhatározta, hogy a tanév végén úgy a polgári iskola negyedik osztályának, valamint a Zobel Sára vezetése alatt álló továbbképző tanfolyamnak, hittanból legjobb eredményt felmutató tanulóját, megfelelő jutalomban részesíti.

— Haláleset. Budapesten elhunyt a napokban R. Jiszochor Dov Spiller, 79 éves korában. A megdicsőült régebben Vácra lakott, a fővárosban csendes visszavonultságban élt, ahol a Tórának és itenfélélemnek szentelte életét. Spiller Ernő, hitközségünk jeles tagja, édesatyját gyászolja a megboldogultban.

— Drósó a Kazincy-bészhamidrosban. Az elmúlt péntek este Welcz Izráel rabbi a túlszűfolt teremben hatalmas drósójában körvonalazta az ifjúsági problémákat. E héten péntek este helyett vasárnap lesz drósó; a Budapesten időző vizsniczi rebbe egyik fia fog szónokolni. — Gyászbeszéd. Pozsonyból jelentik: Grünhut Nathan köztiszteletben álló neje szombaton elhunyt. Vasárnap lefolyt temetésén Broda miavai főrabbi és Unsorfer S. rabbi méltatták érdemeit ennek a valódi éssz chájimnak, aki összes gyermekeit igazi vallásos szellemben nevelte.

— Szijum a nyiregyházi jesivában. Sevát hó 19-én szombat este, a néhai híres gaon R. Jiczchok Eizik Friedmann nyiregyházi orth. főrabbi negyvenedik Jahrzeitja napján, a 40 tagú jesiva, számos talmid chóchom és előjárósági tag jelenlétében, Jajmo-ra nagyszabású szijum-ünnepegyt rendezett. Wider főrabbi és R. Herczka Wider jesivavezető rabbi nivós hadron-t mondott. A jesivanvendékek közül divré-tajrot mondtak: Wider Ernő, Walter Jenő, Roöz J. (Nyháza), Schwartz J. (az eltűnt tiszaszalkai metsző fia), Goldberger Dávid (Hadház), Graber V., Goldner D. (Nyirbátor), Grosz S. (Simapuzta). A jelenlévők nagy élvezettel hallgatták a talmudisták szép és tartalmas tóraigeit.

A jólsikerült szijumünnepegy rendezése Felberbaum Mordche érdeme.

— Beküldött hírek: A Garay-templomban múlt szombaton Braun Izráel a Szövetség utca 43. imaház rabbija meseteri drósót tartott. Beszédében egybefonta a Mispótim hetiszidrárt, parsesz skólimmal és Ador ujholdjának beköszöntésével. A közönség tetszésnyilvánítása kísérte a jeles hitszónok tanulságos fejtegetéseit. — Debrecenben Ehrenreich Simon miskolci egyll. rabbi „Rabbi Mair Baal Hanész”-propagandája körúttján nagysikerű, gondolatokban gazdag drósót tartott. — Nagyecsedben Goldberger Pinkász okl. rabbi (Szikszó), a fehérgyarmati jesiva egyik kiválósága, kétórás charifusz-magdúsz beszédet mondott, a közönség ovációja mellett. — Ujpesten a Kronstein-féle beszéhamidros kedd este a szigeti Jahrzeit alkalmával misnájosz-szijumot rendezett. Klein Mór fiának barmiczvójával egybekötte. Beszéltek: Goldmann főrabbi, Teitelbaum nyirbátóri főrabbi, Meisels rabbi (Vác); végül a barmiczvó mondott szép psetlilt.

Szlovákiai hírek

A szlovenszkói orth. központi iroda intéző bizottsága hétfőn Pappenheim Izidor elnöklétével ülést tartott Bratislavában, amelyen az iroda részéről Ehrenfeld Dávid alelnök és Schwarcz Henrik vezértitkár vettek részt a tanácskozáson. A bizottsági tagok közül jelen voltak: Schreiber pozsonyi, Buxbaum galantai, Ungár nyitrai főrabbi; a világi tagok közül: Kämpfner A., Fürst M., (Bratislava), Kallisch I. (Galanta), Ehrlich S. (Košice), Kohn R. (Nové Zámky), Stern I. (Piestany), Weisz L. (Nitra). Az értekezlet egész nap tartott és több fontos ügyben hoztak döntést. A késmárki hitközségi vizsály, mely szakadással fenyegetett, békés elintézését nyert; a krompachi hitk. vizsályt is sikerült békés mederbe terelni. Az értekezleten megjelent főrabbi megbeszélést tartottak a közeljövőben megtartandó szlovenszkói rabbi-konferencia ügyében is, amely összejövetelen a szlovenszkói orthodoxia sok fontos kérdésében kell tanácskozni, esetleg dönteni.

Prédikáció Szerdahelyen

Katz Antal, az Adasz Jiszroél főrabbi a múlt szombaton atyai szavakkal fordult az ifjúsághoz, hogy maradjanak hívek az ősök erkölcsiéhez és szent hagyományaihoz, ne hódoljanak esztelen divatoknak, ne járjanak léha mulatságokra, mert ellenkező esetben átadja őket a hitközség közvéleménye lesújtó megbélyegzésének. A drósó rendkívül mély hatást keltett.

A nyitrai Aszifó A nyitrai Aszifó volt tanítványával a Zs. U. útján a köv. közli a nyitrai jesiva: A tanítványok összejövetele február 23-án (Sabosz Zóchajr) kezdődik.

A délelőtti folyamán a kiadott szigjo (Kidüsün 12.: Kidso bi-tmóro) lesz tárgyalva, mindenki hozzászólhat, aki az előkészítő bizottságnak ezt jelenti. Szombat este a helyicsoportok gyűlésenek s megválasztják a tisztikart. Vasárnap délelőtti 11-kor nagygyűlés, melynek fénypontja a főrabbi beszéde. Délután 3 órakor szijum Kidüsün traktátusra egy bankett keretében. A ritka tórai-élményt jelentő Aszifon résztvenni akarók jeltensék be előre elővetelüket a jesiva titkáranál (Rabbinatschule Nitra, Postfach 27/a). Ezeket a sorokat, melyeket a jesiva csinos héber meghívó keretében küldött be hozzánk, minden növendék, — aki címe híjján, vagy tévedés folytán meghívót nem kapott — tekintse szívvelyes meghívónak!

A munkácsi béke körül. Munkácsról jelenti tudósítónk: Hitközségünkben, ahol az ősi ünnepek óta tulajdonképpen hivatalosan béke van, a pártok közötti differenciák eliminálására Rubin Márton (S. A. Ujhely) elnöklote alatt békedelegáció ült össze. A bizottságba mindkét párt 6—6 tagot delegált. A bizottság tagjai a hitközségi párt részéről: Weisz M., Spiegel B. Ch., Schlüssel Jechezkel, Kahan A. Sz., Ösztreicher Emanuel, Kallus E. M. A belziek pártja részéről: Seidmann J., Fried A., Kaszner L., Weisz J. L., Halpert Alter, Bleyer J. A bizottságnak a vitás 14 pont közül tíz pontban sikerült megegyezni, a többi pontra nézve is alapos a remény a békére.

A galantai főrabbi volt növendéknek szövetsége, a „Chabürasz Talmidim” vezetősége Ador 7-én csütörtökön fontos megbeszélést tart Galantán.

la borovicska és szilvórium

של פסח

saját, szigoru felügyeitem alatt termelve. Földemben az egész éven át kizárólag פסח של-áru lesz előállítva!
HERZOG FÜLÖP főzdejé, Vrbóve (Verbó, C.S.R.)

ועור עם ויילל בעשעמעלען דאס ווארשויער וועלטבלאטט

דאס יידישע מאגאזין פון דער פערשער שטאט פון דעם בלאטט אין דער שטעטלעך וואקיא:א

I. Guttman, Bardejov, Mlynská 4.
סריי 20 קע. מאנאטליך אים פאררײס.
(פאסטשעקקאמא פרא: 9089)

CSALÁDI HIREK

(Négy sorig 4 P, azonfelül soronként 1 P)

Herczeg Rózsika Ujfehértó, Schwartz Jónás Nyírbátor, jegyesek.

Engel Aranka Szerencs és Löwy Lajos Aszód, jegyesek.

Blum Márton Györszentmártonból eljegyezte Hirschler Paulus úrlányt, Bakonyszombathely.

Grünwald Lenke Győr, Koth Miklós Érsekújvár, jegyesek.

Friedenthal Gizit Bonyhádról, eljegyezte Kalisch Sándor Galanta. (Minden külön értesítés helyett.)

Wollner Gizit Dunajska-Strada, Spitzer Aron Paks—Galanta, jegyesek.

Schwarcz Ilonát, Schwarcz József ékszerész leányát Makó, eljegyezte Leitmann Elías, a csornai T. B. elnöke. (A csornai T. B. szívélyesen gratulál.)

Berger Ella Miskolc és Fischer Hermann szécsényi kerületi rabbi, jegyesek. (A miskolci „Mirjam” leányegylet szívből gratulál a menyasszonynak, mint agilis elnöknőjének.)

Weinberger Irénkét Nagyváradról eljegyezte Eisenberger Benjámint, a frankfurti jesiva jeles növendéke, Sátoraljaújhely.

Hirschfeld Lévi, Vác, eljegyzéséhez szívélyes mazeltovot kíván a galantai „Chabürasz” Talmidim.

Gestetner Imre (Amrom) Ujpest, Király-u. 47. Telefon: 94-5-60. Budapesti ékszertőzsde-tag. Mindenféle órák, arany-, ezüst-, briliáns-árak alkalmi áron való megbízható beszerzési forrása. Kivánatra választékot küld.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Többeknek: Kérdések megválaszolásához feltétlenül válaszbélyeget kérünk. E rovat csak közérdekű kérdések megválaszolására szolgál. *Hogy melyik kérdés közérdekű: azt mi döntjük el!* — J. J.: Szíveskedjék dr. Weisz főrabbihoz, *Nové Mesto n/V.* fordulni. — R. S., Putnok: Nem atrocitás következettben. — N. K.: A most megválasztott Fischer Hermann szécsényi ker. rabbi, december óta a gyöngyi rabbi kerület rabija. — Mezőcsát: 1925. dec. 5 = Kislev 18; 1927. nov. 5 = Chesvon 10; 1929. május; 27 = Ijor 17; 1932. júl. 8 = Tamuz 4. — Szombat a bölcseink szerint a talmidchóchomot jelképezi, de a „Szombat” bölcse, a jelek után ítélve, nem tudja, hogy „szombaton még az am-hóbrez sem hazudik”, még kevésbé gorombáskodik...

Heiden Jenő optikai és fotó szaküzlete

Budapest, VI., Teréz-körút 8. sz.

Szemüvegek, látcsövek, hőmérők
Díjtalan szemüvegvizsgálat. Használt fényképezőgépek. Amatőr-felvétel-
szakszerű kidolgozása.
— Szombaton zárva. —

Apró hirdetések

Pályázatok és apróhirdetések díjazásában
Minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betűkből 32 fillér. Allástkeresőknek 10, ill. 20 fillér. Az összeg előre küldendő be; lehet 10 filléres levélbélyegeken is. Jelíges levelek továbbításához 20 fillér bélyeg mellékelendő.

HÁZTARTÁSI teendők elvégzésére alkalmas, szerény igényű vallásos nő rabbiassalánál kellemes otthon található. Guttman, Bpest, Aréna út 21.

WITWE, in mittleren Jahren, orth., in der Haushaltung geübt, empfielt sich zu einem alleinstehenden Herrn, oder zu einer kleineren Familie als Haushälterin. Adresse: Klein B. Sámuel, Budapest, Csengeri u. 86, I. 18.

HÁZIASNEVELÉSŰ, amelleit iskolázott urileány negyvenéves pengő hozománnyal férjhezmenne szombattartó fiatalemberhez. Bővebbet: NAGY JENŐNÉL, Rákóczi út 57/b.

HÁZASSÁGOKAT csak jó körökben, diszkrétén közvetít a régi makói gaon fia: Kornfeld A. Dávid, Bpest, Nyár u. 5. (Válaszbélyeg)

FEHÉRNEMŰ-KÉSZÍTÉS és javítást legolcsóbban vállal: Weisz fehérneműkészítő, Bpest, Klauzál-tér 16.

MIKVESZAMOVÁRT jó karban, veszek Kimerítő ajánlatot kér: Ungár, Szirák.

ARANYMŰVES és ékszerész: Abrahamsohn Aladár, Bratislava, Sturova 1. Passage Mestka Sportelna. Saját gyártmányok! Átdolgozások, javítások, monogramok a legolcsóbban.

TORÁT használt állapotban, jó karban, vennék. „Tóra” jellegre.

FUNKLNEUE Radmaschine für Mазzebackhaus preiswert zu haben. Tipe wie in Bratislava. Mit Porto versehen. Offerte befördert: Müller, Bratislava, Edlov dvor.

CHEVRÁK FIGYELMÉBE ajánljuk Schwarz József rabbi, Oradea (Nagy-piac tér 5.) grandiózus művét: a „Hadrász Kajdes“-t. Tartalmazza a Chevrák szokásait, szabályait, a Chevrák ügykörébe vágó responzumokat stb. stb. Chevráknak nélkülözhetetlen, magánosoknak élvezetét nyújt!

4 KÖZÉPISKOLÁT végzett, volt talmudista, magyar, német, héber betűszedő állást keres. Esetleg benősülne. „Volt talmudista” jellege.

FIATAL nyomdászsegéd, ki a szedés minden ágában jártas, és gyorsajton is önállóan, kifogástalanul tud dolgozni, állandó alkalmazást kaphat. Cím válaszlappal.

TELJESEN keresésképtelen, szerencsétlen zsidóasszony bármily csekély támogatást vagy ruhaneműket kér. Jóságú adományokat „özü. K. A.” részére a kiadóhivatal továbbít.

INTELLIGENTES orth. Fräulein sucht bei ebensolcher Familie Stellung zu 1—2 Kindern. Hilft mit im Haushalt. Treu und verlässlich. Gute Referenzen. Offerte unter „Bescheidene Ansprüche“ erbeten.

SZOMBATTARTÓ szobafestő és mázoló: Davidovits Sándor, Budapest, Rombach u. 5. II. 31.

SADCHEN, széleskörű ismeretséggel: Schmalhausen Márton, Mátészalka, Zöldfa u. 15. Diszkrétció! válaszbélyeg

SMÜRE-LISZTET af lindhadrin min hamhadrin 66 filléért; smüre macseszt P 1.25-ért szállítok ab itt, pénzt előre, vagy utánvételezve. Schreiber Mór (Nánásról), Debrecen, József kir. hg. u. 25.

SAJCHET-állást keresek, lehet ideiglenes is. Bodner Henrik, Csögle (Veszprém-m.)

ÖNÁLLÓ, ügyes kézilány, praxissal szombattartó kalapszalomban ellátás és szerény fizetésért állást keres azonnalra. Cím válaszlappal.

SZÉP, FIATAL, CSINOS leányom részére keresek jól bevezetett képviselőhez benősülés céljából, szigorúan vallásos, jó megjelenésű fiatalembert, ki vevők látogatására alkalmas. „Ben Tajro csak előny.”

JÓ CSALÁDBÓL való, szép, intelligens fiatal özvegyasszony, P 5000 hozománnyal és berendezéssel, férjhezmenne 35—40 körüli jómegjelenésű, egzisztenciával rendelkező intelligens uriemberhez. Lehet özvegy, esetleg elvált. Egy gyermek nem akadály. „Kellemes otthon” jellege.

HA ELEGÁNSAN és amelleit olcsón akar öltözködni, keresse fel újonnan megnyitott angol, francia női divatszalonunkat. Elsőrangú munka, rendkívül mérsékelt árak. M. Müller, Bratislava, Edlov dvor.

FARAKTÁROMBA keresek vallásos gyakornokot (esetleg azonnalra), ki 5, 7, 12 éves fiaimat chümis-rasi, gemoretajszefesz, t'nach és II. polgárra tanítani és vizsgáztatni képes. Teljes ellátás és 20 pengő havi fizetés. Wieder Jánk (Szatmár m.)

Használt perzsa és-mindenfajta szőnyegek

alkalmi vételekből, rendkívül olcsón eladó.

Vogel László, Dob-utca 30

TELEFON: 44—3—17.

Felolós szerkesztő és kiadóhivatal: GROSZBERG JENŐ

Springer-nyomda, VII., Bethlen utca 33.

אללנעמיינע יידישע צייטונג

ז"ה

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót זצ"ל

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII. KERTÉSZ UCCA 48.
Telefon: 42-5-90. Csekk számla: 50.791
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ Keltető: 25 P

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

Óbudai Freudiger Ábrahám:

PURIM 5694.

„Vijmē hapūrim hoēle laj jā-avru mitajch hajhūdim... — a sorsvetés e napjai nem mulnak el a zsidók között és emléküik nem szűnik meg ivadékaiknál.”

A Megilló e szavainak igazságát és súlyát talán még sohasem éreztük át annyira, mint ebben az évben, amely oly végzetes fordulatot hozott a közép-európai zsidóság egyik tekintélyes rétegének, a német zsidóságnak a helyzetében és amikor a bizonytalanság, a tömeg-pszichózis gyanánt fel-lépő türelmetlen feszültség egyre bizonytalanabbá teszi hittestvéreink helyzetét sok más országban. A gazdasági élet kutatói állandóan hirdetik, hogy végre elérkezettünk a már javultást jelentő mélypontig és akkor jön egy végzetes nap, rációfól a hamis vigasztalásra és kiderül, hogy rosszabb is lehet és rosszabb is lett. A zsidóság helyzetében is

שבר על שבר נקרא כי שרדה הארץ... „baj éri a bajt, mert az egész föld ki van fosztva, mindennap meglepetéseket, előre nem látott fordulatokat hoz.”

Ilyen helyzet lehetett Achasvérajs idejében, amikor az egész perzsa birodalom zsidóságát a kiirtás veszélye fenyegette, amikor nem tudták, mit hoz majd a sors. Ennek az időnek „az emléke most sem mulott el”, mert most sem tudjuk, hogy a hatalmak sorsvetése mily jövőt készít elő nekünk. A zsidóság egész lelkivilága visszatükröződik azonban a zsoltáros e szavaiban:

ויניעו עד שערי מות ויוקעו אל די בצר להם „Amidőn elértek a halál kapujáig, kiáltottak I'tenhez a bajukban és ő kimentette őket szorultságukból.” Perzsiában is így volt. úgy látszott, hogy minden elveszett és akkor elment — a Midras elbeszélése szerint —

Mordecháj az iskolába, ahol a gyermekek tanultak és megszólította az egyiket: Mondd el nekem a Te szentírási igédet, ez azt felelte:

אל חירא מפרח תתאום „Ne félj a hirtelen jött félelemtől és a gonoszok megrohanásától, ha bekövetkezik.” Megjéredzete a másikat, hogy mit tanult, mire ez volt a felelet:

עניו עצה ותוטר... „Fondorkodjatok csak, meg fog hiúsulni, hangoztassatok csak szavakat, nem fog megállni, mert velünk az I'ten.” A harmadik gyermek Mordecháj kérdésére pedig azt mondotta:

ועד זקנה אני הוא... „Az öregségig is én vagyok ugyanaz és az aggságig én hordozok, én majd viselem a terhet és majd megmentést hozok.” Amikor Mordecháj hallotta szavaikat, reményteljesen mosolygott.

Ez a Midras feltűnő már csak azért is, mert gyermekek szájába ad a Szentírás három különböző helyén álló s látszólag a kúppal nem összefüggő igét. A vilnai gaon egyik magyarázata szerint a három poszúk rámutat a zsidógyűlölet megtestesítőjére, Amolék háromféle alakjára. Először megtámadta Jiszroél, amikor kivonult Miczrájimból, amikor a nép fáradt és csüggedt volt. Majd amikor a nép elérkezett a kékem útmutatásai (derech hoaszórim) nyomán az igéret földjére, a kanaánita megtámadta a népet és a Talmud szerint Amolék volt az, aki felvette a kanaánita jellegét. És amikor Amolék leszármazottja: Hómon írtó háborút indított a zsidók ellen, pöffeszkedve mondotta: „nem kell félni az ő I'tenüktől, mert már megöregedett.” — Amikor tehát Mordecháj bement az iskolába és hallotta a gyermekek tanulását, a gyermekek ajkairól hangzó prófétai

igékben mindegyik célzást találhatott. „Ne félj a hirtelen támadt bajtól”, a hirtelen támadó Amolék elpusztult. Ha pedig mint kanaánita álarcban megjelenik, hangzott a második igé: „Csak fondorkodjatok, meg fog hiúsulni.” Azt mondja Hómon, hogy megöregedett a zsidóság I'tene? A harmadik gyermek ezzel szemben hangsúlyozta a próféta szavát: „Az öregségig én vagyok az, aki voltam.”

Ha gondolkodunk a zsidóság mai helyzetén, ha a zsidógyűlölet különféle válfajairól hallunk, nem látjuk-e Amolék e három arcát? „A fajgyűlölet” brutalitása nem megismétlése-e Amolék módszerének: rátámadni a védtelen kisebbségre és könnyű győzelmekeket aratni fölötté? Némely helyen a brutalitás „gazdasági” formulát keres és hangoztatja, hogy Jiszroél már elérkezett a mézzel folyó ország határáig, elfoglalja az összes pozíciókat és azért harcolni kell ellene, szóval Amolék megjelenik mint kanaánita, mint gazdasági szakértő. E gyakorlati, nagyon is gyakorlati szempontok mellett felhangzik az az eszmei vád is, hogy „a mi vallásunk elavult, hogy az ebből eredő erkölcs-tanunk nem emelkedik föl a modern emberiség erkölcsének magaslatáig.” Bármilyen álszenteskedés is nyilatkozik meg ebben a vádban, mégis halljuk. A gyűlölet pedig ostromolja pozíciókat és bizonytalansággal tölt el bennünket és ebben a lelki állapotban nekünk is szólnak az egykor a susani iskolákban gyermekek részéről felhangzott igék: „Ne félj” a fajgyűlölet hirtelen kirobbanásától... „Fondorkodjatok csak” gazdasági szövegekkel... Hiába beszéltek vallásunk elavultságáról, az Örökkévaló mindvégig egy s változatlan, Ő segített és most is fog segíteni.